

Ο αδικημένος ήρωας του Μεσολογγίου Αθανάσιος Ραζικότσικας

Ο αδικημένος ήρωας του Μεσολογγίου Αθανάσιος Ραζικότσικας. Ηγήθηκε της άμυνας και της Εξόδου και έπεσε πρώτος. Γιατί τον παρέλειψαν οι ιστοριογράφοι του Αγώνα.

Παιδιά μ' μας λείπει ο Κότσικας μας λείπει ο Αρχηγός μας

...λέει η τελευταία στροφή του «τραγουδιού των Μεσολογγιτών», που αναφέρεται στην καταμέτρηση των επιζώντων της τραγικής Εξόδου.

Ο λόγος για τον Αθανάσιο Ραζικότσικα. Για τους Μεσολογγίτες, ο 28χρονος αγωνιστής που έπεσε ηρωικά, δεν ήταν απλώς ένας στρατιωτικός διοικητής στον οποίον όφειλαν να υπακούν γιατί έτσι τους υπέδειξε η επαναστατική κυβέρνηση.

Οι ίδιοι διέκριναν στο πρόσωπό του την ρωμιοσύνη, την σιγουριά και την αποφασιστικότητα ενός ηγέτη. Γι' αυτό και τον ανακήρυξαν αρχηγό των «εντόπιων αρμάτων» πολύ πριν οι προσωρινές αρχές και οι υπόλοιποι Έλληνες οπλαρχηγοί του αναγνωρίσουν αξιώματα.

Ο Αθανάσιος Ραζικότσικας γεννήθηκε το 1798 στο Μεσολόγγι.

Ποιος ήταν ο Ραζηκότσικας

Γεννημένος στο Μεσολόγγι το 1798, ο Αθανάσιος ήταν γόνος των Ραζήδων, αρχοντικής οικογένειας από την Κεφαλλονιά που είχε εγκατασταθεί στην πόλη στις αρχές του 17ου αιώνα. Η προσθήκη Κότσικας στο επώνυμο έγινε προς τιμήν της καταγωγής του από την πλευρά της μητέρας του -το γένος Κότσικα.

Ο Αθανάσιος ανδρώθηκε κατά τα προεπαναστατικά χρόνια, την εποχή δηλαδή που ο αναβρασμός του εθνικού ξεσηκωμού ήταν εντονότερος από ποτέ. Πήγε σχολείο και πρόφτασε να αποφοιτήσει από την Παλαμαϊκή Σχολή (Μεσολογγιάδα), σε μια εποχή που η μόρφωση ήταν πολυτέλεια. Η πολυτέλεια αυτή στο μέλλον θα μεταφραζόταν σε δεινές ρητορικές και διαπραγματευτικές ικανότητες.

Δεν είναι τυχαίο που ένα από τα χαρίσματα που αποδίδονται στον Ραζηκότσικα είναι η σπάνια ευγλωττία του. Τα υπόλοιπα ήταν η ανδρεία, η μεθοδικότητα και η στρατηγική του σκέψη. Χαρακτηριστικά δηλαδή, που συνιστούν έναν ιδανικό ηγέτη.

Όταν ξέσπασε η επανάσταση, ο 23χρονος Αθανάσιος πρωτοστάτησε με άλλους προκρίτους της πόλης στην ύψωση της επαναστατικής σημαίας στο Μεσολόγγι. Λίγο αργότερα, ομόφωνα οι ένοπλοι συμπατριώτες του τον όρισαν αρχηγό των «εντόπιων αρμάτων». Το γεγονός αυτό ήταν εντυπωσιακό, αφενός λόγω του νεαρού της ηλικίας του και αφετέρου, διότι αποτελούσε τη μοναδική περίπτωση δημοκρατικά εκλεγμένου στρατιωτικού διοικητή.

Στις 20 Μαΐου 1821 ο Ραζηκότσικας πρωτοστάτησε με άλλους προκρίτους της πόλης στην ύψωση της επαναστατικής σημαίας και ορίστηκε από τη φρουρά των ενόπλων Μεσολογγιτών αρχηγός των «εντόπιων αρμάτων», με τον αδερφό του Γιαννάκη ως υπαρχηγό. Αναπαράσταση «Μηχανή του Χρόνου» με την συμμετοχή αναβιωτών από Μεσολόγγι και Αιτωλικό.

Ο νεαρός αγωνιστής δεν άργησε να δικαιώσει την εμπιστοσύνη τους.

Αποδεικνύοντας πως εκτός των προαναφερθέντων προτερημάτων, δεν του έλειπαν η αντίληψη και οξυδέρκεια, εγκατέστησε φρουρές ναυτικών και ψαράδων που γνώριζαν τα περάσματα της λιμνοθάλασσας, σε νησίδες όπως την **Κλείσοβα**, τον Προκοπάνιστο και κυρίως το **Βασιλάδι**.

Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1821, επιμελήθηκε της κατασκευής τοιχίου και της τοποθέτησης έξι τουλάχιστον κανονιών. Τα νησάκια αυτά, έλεγχαν τους φυσικούς διαύλους των ρηχών νερών, μέσω των οποίων επικοινωνούσαν με την ανοιχτή θάλασσα.

Παράλληλα, σχεδίαζε μία απροσπέλαστη οχύρωση για το Μεσολόγγι. Ο ίδιος μάλιστα ανέλαβε την επίβλεψη, τον συντονισμό, αλλά και μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης του έργου. Οι κάτοικοι επίσης συνέβαλαν με εράνους και εθελοντική εργασία.

Αντιδικία με τον Μαυροκορδάτο

Ένας από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους το όνομα του Αθανασίου Ραζηκότσικα παρέμεινε στην αφάνεια, ήταν η αντιδικία του με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Ξεκίνησε ως μία άτυπη αντιπαλότητα τον Μάιο του 1822, όταν ο Ραζηκότσικας αρνήθηκε να ενισχύσει την εκστρατεία που είχε σχεδιάσει ο Μαυροκορδάτος στην Ήπειρο.

Ο Αθανάσιος Ραζηκότσικας πλάι στον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο.

Ο Έλληνας πολιτικός υποστήριζε ακράδαντα ότι το κλειδί για να κρατήσουν τη Δυτική Στερεά -προπύργιο της Πελοποννήσου- ήταν η Ήπειρος. Ο Μεσολογγίτης στρατηγός, πίστευε ότι ήταν το Μεσολόγγι. Εκτός αυτού όμως, εκτιμούσε ακόμα ότι η απουσία των στρατευμάτων από την πόλη, θα συνιστούσε ιδανική ευκαιρία για τους Τούρκους να εισβάλουν.

Έτσι, αποφάσισε να στείλει μόλις 50 άντρες υπό τον αδελφό του Γιαννάκη Ραζηκότσικα και τον Σπύρο Πεταλούδη, πολεμοφόδια και το γενναίο ποσό των 3.000 γροσιών. Το γεγονός αυτό εξόργισε τον Μαυροκορδάτο. Σε επιστολή του μάλιστα, χαρακτήρισε το σχέδιο της οχύρωσης του Μεσολογγίου «μωρόν και ανόητον» και τους πολίτες που υπάκουσαν τον Ραζηκότσικα, «ξευτελισμένον κόσμον».

Εν τέλει, η απόφασή του αποδείχθηκε ορθή. Οι ελληνικές δυνάμεις καταστράφηκαν στο Πέτα και οι Τούρκοι πάνοπλοι, με αιγυπτιακές και αλγερινές ενισχύσεις εκ θαλάσσης επιτέθηκαν στο Βασιλάδι. Εκεί, το έμπειρο σώμα μαχητών που είχε οργανώσει ο Ραζηκότσικας κατάφερε να αποκρούσει τις σφοδρές επιθέσεις.

Η στρατηγική δεινότητα του Μεσολογγίτη αποδείχθηκε ακράδαντα λίγους μήνες αργότερα, κατά την πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου από τον Ομέρ Βρυώνη. Αριθμητικά, οι Έλληνες ήταν καταδικασμένοι. Ο Ραζηκότσικας επιτηδευμένα καθυστέρησε τους Τούρκους με πολυήμερες διαπραγματεύσεις. Είχε πληροφορηθεί για το σχέδιο που υπήρχε εκ των έσω, να παραδοθεί η πόλη, και ήταν αποφασισμένος να το αποτρέψει.

Μόλις έφτασαν οι ενισχύσεις τριών χιλιάδων οπλοφόρων, ο Ραζηκότσικας έδωσε εντολή στα γυναικόπαιδα να πάνε στις κοντινότερες στην οχύρωση εκκλησίες, να χτυπήσουν τις καμπάνες και να ψάλουν όσο πιο δυνατά μπορούσαν. Έτσι οι Τούρκοι πείστηκαν πως οι πολιορκημένοι γιόρταζαν. Χρησιμοποίησαν την τακτική του αιφνιδιασμού και οι Έλληνες, που ήταν προετοιμασμένοι, μπόρεσαν να τους αποκρούσουν επιτυχώς.

Στην πολύτομη «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», βιβλίο αναφοράς για την περίοδο του '21, το όνομα του Αθανασίου Ραζηκότσικα παραλείπεται. Τόσο στον θρίαμβο στο Βασιλάδι, όσο και στην απόκρουση του Ομέρ Βρυώνη, ο «μαυροκορδατικός» ιστοριογράφος, Σπυρίδων Τρικούπης, που αργότερα παντρεύτηκε και την αδερφή του Έλληνα πολιτικού, δεν κατονόμασε τον ηγέτη των Μεσολογγιτών.

Παραγκωνισμένος ηγέτης

Τα επόμενα δύο χρόνια, ο Αθανάσιος Ραζηκότσικας συνέχισε να ενισχύει τη γραμμή άμυνας της πόλης και να υπερασπίζεται τους Μεσολογγίτες στις κόντρες που συχνά ξεσπούσαν με τους Σουλιώτες πολεμιστές που είχαν εγκατασταθεί στο Μεσολόγγι.

Το 1824 συμμετείχε στην πανηγυρική υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα. Εικάζεται ότι είναι ο φουστανελοφόρος δίπλα στον φραγκοφορεμένο Μαυροκορδάτο στον διάσημο πίνακα του Θεόδωρου Βρυζάκη. Στις 17 Μαρτίου συνυπέγραψε με άλλους προκρίτους της πόλης την ανακήρυξη του ποιητή ως «Ευεργέτου και πολίτου του Μεσολογγίου».

Η υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι. Εικάζεται ότι ο φουστανελοφόρος πλάι στον Μαυροκορδάτο είναι ο Ραζηκότσικας.

Τον Απρίλιο του 1825, ξεκίνησε η τελευταία μεγάλη πολιορκία του Μεσολογγίου.

Αψηφώντας τον κίνδυνο και δεδομένου ότι λόγω κύρους θα μπορούσε να είχε μείνει πίσω και ασφαλής, ο Ραζηκότσικας έδωσε το παρόν στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Επικεφαλής 422 μαχητών, ανέλαβε μαζί με το σώμα του Ανδρέα Ίσκου, την άμυνα της νευραλγικής Μεγάλης

Ντάπιας συμμετέχοντας σε τρομερές μάχες. Πήρε μέρος στις εφορμήσεις εκτός των τειχών, επιδεικνύοντας «τεράστιον ανδρείαν» αν και άπειρος στον πόλεμον, όπως γράφει ο Κουτσουνίκας.

Αφού η αποστολή κρίθηκε επιτυχής, το σώμα του Ραζηκότσικα κλήθηκε να υπερασπιστεί την Ντάπια του «Φραγκλίνου» ή «Τερίμπιλε», μαζί με αυτό του Κίτσου Τζαβέλα τον Αύγουστο του 1825. Ακολούθησαν αιματηρές και φονικότατες μάχες, ώσπου τελικά αποκρούστηκαν οι πολιορκητές που είχαν πατήσει την ντάπια.

Ενδεικτικό του πόσο παραγκωνισμένος ήταν από την κεντρική διοίκηση, είναι το γεγονός ότι μέχρι τότε, δεν του είχε χορηγηθεί δίπλωμα στρατηγίας και δικαίωμα στρατολογίας. Στις 17 Αυγούστου, 13 επιφανείς μη Μεσολογγίτες οπλαρχηγοί, μεταξύ των οποίων ο Ίσκος, ο Βλαχόπουλος, ο Μπότσαρης, ο Τζαβέλας κι ο Στουρνάρης, ζήτησαν με επιστολή να του αποδοθούν αυτά που του έπρεπαν. Ακολούθησαν στις 25 του ίδιου μήνα, οι συμπατριώτες του με νέα επιστολή.

Ενώ μαίνονταν φονικότατες μάχες στις οποίες πρωταγωνιστούσε ο Ραζηκότσικας, έχοντας μετατραπεί από πρόκριτο σε αγωνιζόμενο υπερασπιστή της πόλης του, έγινε γνωστό πως ο Σπυρίδων Τρικούπης προωθούσε άλλον οπλαρχηγό για στρατηγό στο Μεσολόγγι. Τότε, έγινε κάτι το σπάνιο στη στρατιωτική ιστορία των Ελλήνων. Επάνω στην Ντάπια του Φραγκλίνου, 140 Μεσολογγίτες οπλοφόροι, δήλωσαν γραπτώς πως είχαν επιλέξει στρατηγό τον Αθανάσιο Ραζηκότσικα και αυτόν μόνο θα υπάκουαν.

Έξοδος του Μεσολογγίου

Στα τέλη του 1825 κατέφθασε στο Μεσολόγγι ο Ιμπραήμ Πασάς και στις αρχές του Γενάρη έστειλε προτάσεις συνθηκολόγησης. Ο αναβαθμισμένος πια Ραζηκότσικας απάντησε αρνητικά. Ο κλοιός όμως έσφιγγε. Από ατυχές γεγονός, έπεσε το Βασιλάδι. Ακολούθησε ο Ντολμάς ενώ το Αιτωλικό συνθηκολόγησε.

Οι προτάσεις παράδοσης ήταν συνεχείς και ολένα πιο δελεαστικές. Η φρουρά όμως ήταν αποφασισμένη να μην κάνει πίσω:

**Απορούμεν πώς ετολμήσατε να ζητήσετε οκτώ χιλιάδες άρματα,
τα οποία αχνίζουν από το αίμα σας και να σας τα δώσωμεν με τα
χέρια μας**

Η πείνα και η απουσία ενισχύσεων όμως, δεν άφηνε πολλά περιθώρια στους πολιορκημένους. Η Έξοδος ήταν μονόδρομος. Μετά από πολλές συσκέψεις, πάρθηκε η τελική απόφαση και ξεκίνησε η κατασκευή των τεσσάρων γεφυριών που θα χρησιμοποιούσαν οι Εξοδίτες. Ο Αθανάσιος Ραζηκότσικας έδρασε για ακόμη μια φορά ως γνήσιος ηγέτης, μπαίνοντας μπροστά τόσο στις αποφάσεις, όσο και στην κρίσιμη ώρα.

Κατά την πολύμηνη πολιορκία, είχε κατασπαταλήσει όλη του την περιουσία για προμήθειες τροφίμων που μοίραζε στους πεινασμένους συμπολίτες του. Σύμφωνα με τις ιστορικές καταγραφές, φαίνεται ότι στις 28 Φεβρουαρίου του 1826 κατόρθωσε να εφοδιάσει τη Φρουρά με 13.850 οκάδες καλαμπόκι και 630 οκάδες σιτάρι, ενώ στις 12 Μαρτίου 1826 με 7.000 οκάδες αλεύρι.

Το βράδυ του Σαββάτου του Λαζάρου, 10 Απριλίου 1826, έδωσε το σύνθημα: «Επάνω τους Πάρτε τους...», και «χίμηξε» πρώτος. Έτσι, ήταν κι από τους πρώτους που έπεσαν. Σκοτώθηκε μαχόμενος, προσπαθώντας να διανοίξει ασφαλή δρόμο για μία ομάδα γυναικόπαιδων.

Στην διάσημη λιθογραφία της «Έξοδου» δεν αναφέρεται το όνομα του Ραζηκότσικα.

Αδικημένος ήρωας

Μέχρι σήμερα, το όνομα του Αθανάσιου Ραζηκότσικα παραμένει στην αφάνεια. Η προσωπικότητά του, ο ηρωισμός και η τεράστια συμβολή του στον Αγώνα είναι δυσανάλογα προς την αναγνώριση και τις ιστορικές αναφορές στο πρόσωπό του.

Υπό άλλες συνθήκες, ο Μεσολογγίτης στρατηγός, θα συγκαταλεγόταν πλάι στους σπουδαίους Έλληνες οπλαρχηγούς του '21. Ωστόσο, η προσφορά του φαίνεται να παραγκωνίστηκε μάλλον για λόγους πολιτικούς, προσωπικές αντιπαλότητες και ατυχείς συγκυρίες.

Η μνήμη του έμεινε να τιμάται κυρίως μέσω της λαϊκής παράδοσης και των τοπικών μεσολογγίτικων συλλόγων. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και στην διάσημη λιθογραφία της «Εξόδου» του Βρυζάκη, όπου στο περιθώριο αναγράφονται τα ονόματα των Ελλήνων που πρωτοστάτησαν, ο Ραζηκότσικας απουσιάζει.